

Моя сім'я та інші звірі

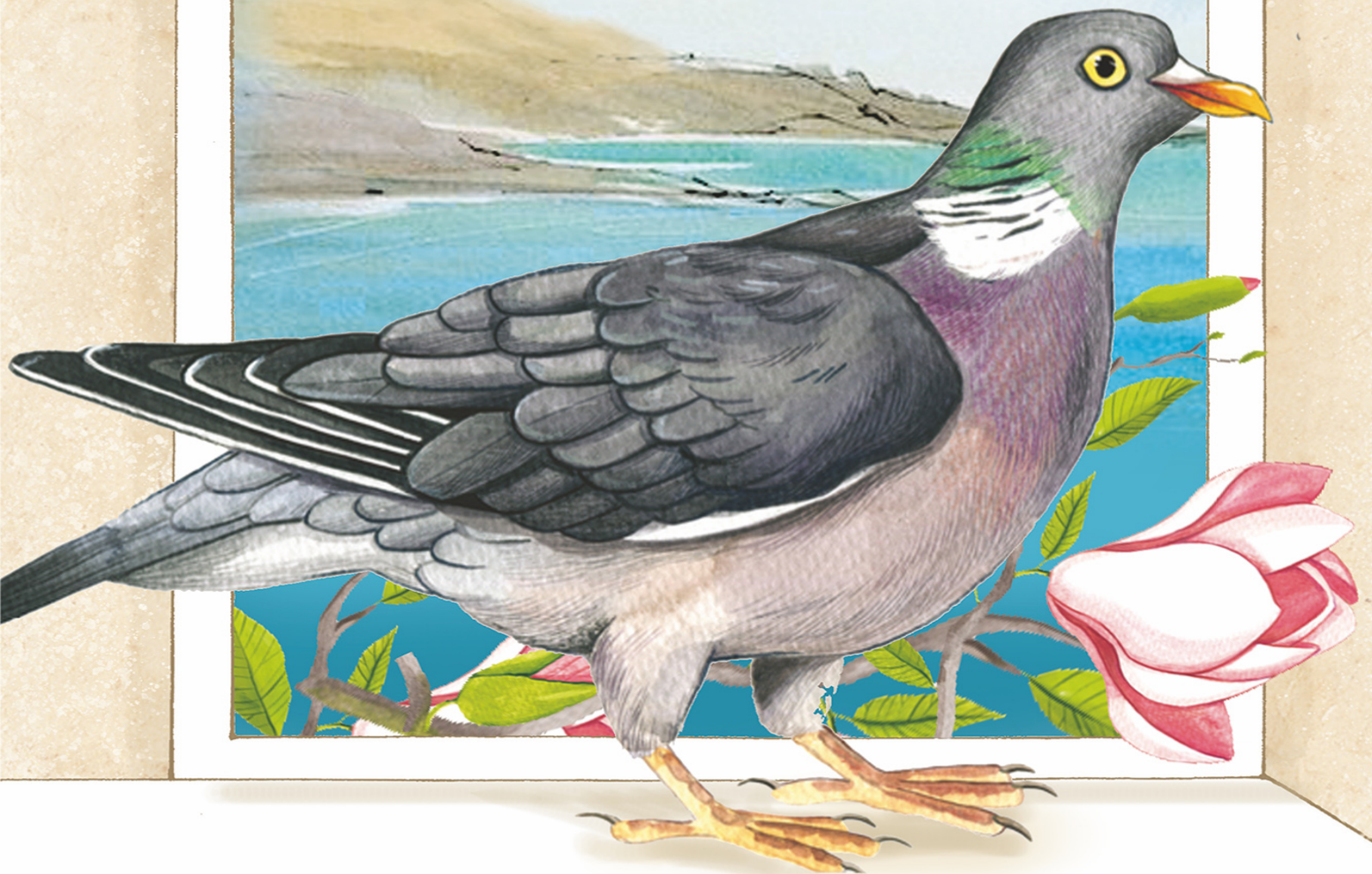
Про книгу

Перша частина середземноморської трилогії (наступна — «Птахи, звірі та родичі», остання — «Сад богів») відомого британського письменника-аніمالіста, зоолога Джеральда Малькольма Даррелла, присвячена золотим часам дитинства автора на грецькому острові Корфу. Маленький хлопчик Джеральд надзвичайно любить постерігати за життям тварин. Він та його сім'я переїжджають із Англії на грецький острів Корфу. Які тварини стануть мешканцями трьох різних будинків, у яких вони житимуть, та які пригоди чекають на хлопчика і його рідних у новому краї?

Джеральд Даррелл

Моя сім'я
та інші звірі

Джеральд Даррелл

МОЯ СІМ'Я ТА ІНШІ ЗВІРІ

 Богдан

Даррелл Дж.

Моя сім'я та інші звірі : повість / Дж. Даррелл ; пер. з англ. Л. Гончар ; прим. Ю. Красиленко, М. Лашенка. — 2-ге вид., перобл. та доповн. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. — 384 с. : вкл.

ISBN 978-966-10-8382-9

Gerald Durrell. My Family and Other Animals
Copyright © Gerald Durrell, 1956

Опубліковано за згодою
The Estate of Gerald Durrell
c/o Curtis Brown Group Ltd.

Переклад з англійської Людмили Гончар
Ілюстрації Марисі Рудської

Наукова редакція та примітки Юлії Красиленко

Словник біологічних термінів:
Юлія Красиленко, Григорій Попов, Олег Кукушкін,
Наталія Атамась, Олена Гладіліна

Перша частина середземноморської трилогії (наступна — «Птахи, звірі та родичі», остання — «Сад богів») відомого британського письменника-аніمالіста, зоолога Джеральда Малькольма Даррелла, присвячена золотим часам дитинства автора на грецькому острові Корфú.

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Маленький хлопчик Джеральд
надзвичайно любить спостерігати
за життям тварин.
Він та його сім'я переїжджають
із Англії на грецький острів Корфú.
Які тварини стануть мешканцями
трьох різних будинків,
у яких вони житимуть,
та які пригоди чекають
на хлопчика і його рідних у новому краї?
Про все це ви дізнаєтесь із оповіді
юного Джеральда Даррелла —
майбутнього вченого-натураліста,
котрому вдалося здійснити
свою дитячу мрію —
відкрити власний зоопарк.

СЛОВО НА СВІЙ ЗАХИСТ

А іноді перед сніданком
цілих шість разів я встигала
повірити у неможливе.

БІЛА КОРОЛЕВА.
Льюїс Керролл
«Аліса у Задзеркаллі»

Це розповідь про те, як наша родина прожила п'ять років на грецькому острові Корфуг¹.

Спочатку я хотів описати світ живої природи острова з краплиною смутку за далеким дитинством, але зробив серйозну помилку, впустивши свою рідню на перші сторінки книги. З'явившись на папері, мої родичі зручно влаштувалися самі та ще й позапрошували різноманітних друзів у всі розділи. І тільки завдяки величезним зусиллям та неабиякій спритності мені пощастило присвятити декілька поодиноких сторінок виключно тваринам.

Я намагався змалювати мою сім'ю точно й правдиво, саме такими, якими я їх бачив. Однак, щоб пояснити їхні найбільш чудернацькі вчинки, треба сказати, що тоді, на Корфуг, всі ми були дуже молоді: Ларрі, найстаршому, виповнилося двадцять три; Леслі — дев'ятнадцять; Марго — вісімнадцять; а я, найменший, перебував у юному і вразливому віці десяти літ. Ми ніколи не знали напевне, скільки років нашій мамі, з тієї причини, що вона завжди забувала про дні свого народження. Скажу лише — мама була достатньо дорослою, щоб мати чотирьох дітей. На її прохання пояснюю також, що мама — вдова, бо, як передбачливо зауважила вона, люди можуть подумати бозна-що. Навряд чи мені вдалося б написати цю книжку без допомоги й дружнього сприяння декотрих осіб. Говорю це для того, щоб відповідальність за неї поділити на всіх порівно.

Отже, моя найщиріша подяка: Докторові Теодору Стефанідесу. З властивою йому великодушністю він дозволив мені скористатися матеріалами своєї неопублікованої праці про острів Корфуг, а також щедро постачив мені безліч жахливих каламбурів; деякі з них я використав. Моїм рідним. Врешті-решт це вони мимоволі стали

основними героями повісті і значною мірою допомогли мені під час роботи над книгою, шалено сперечаючись з приводу кожного епізоду, який я з ними обговорював. Моїй дружині — за те, що вона голосно сміялася, читаючи рукопис, і цим надзвичайно тішила мене. Потім, правда, вона пояснила, що її смішила моя орфографія. Софі, моїй секретарці. В її обов'язки входило розставляти коми і нещадно виправляти незграбні інфінітивні звороти.

Особливу вдячність я хотів би висловити нашій матері, їй і присвячую цю книгу. Як ніжний, самовідданий і чуйний Ной, мама сміливо вела свій ковчег із кумедними нащадками крізь бурхливе житейське море, завжди готова до бунту, раз у раз долаючи фінансові мілини, ніколи не певна того, що команда схвалить її дії, і завжди готова бути відповідальною за будь-які неполадки на кораблі. Неймовірно, що мама знаходила сили переносити це плавання, проте вона його переносила і навіть залишалась при здоровому розумі. Як твердить мій брат Ларрі, і він має рацію, ми можемо пишатися тим, як ми виховали нашу маму; всім нам вона робить честь. Їй вдалося досягти тієї щасливої нірвани, де ніщо вже не приголомшує і не дивує.

Ось, наприклад, недавно, наприкінці тижня, коли мама зосталася вдома сама, їй несподівано привезли кілька кліток. У них було: двійко пеліканів¹, ясно-червоний ібіс², яструб³ та вісім мавпочок⁴. Хтось слабший, можливо, і розгубився б від такої притичини, але тільки не мама. В понеділок уранці я побачив її в гаражі, — там за нею ганявся роздратований пелікан, якого вона пробувала годувати сардинами⁵ з бляшанки.

— Нарешті ти прийшов, синку, — ледве дихаючи, сказала вона. — Цей пелікан завдав мені трохи клопоту.

Я спитав, звідки вона знає, що це мої тварини.

— Ну, звісно, твої, любий. Хто ще міг би надіслати мені пеліканів?

Це доводить, як добре мама розуміє принаймні одного зі своїх дітей.

Насамкінець я волів би підкреслити, що все написане тут про острів та його жителів — чистісінька правда. Наше життя на Корфú нагадувало сонячну буфонадуⁱⁱ, іскрометну комічну оперу.

Гадаю, всю чарівність і неповторну атмосферу цього куточка землі точно відтворено на морській карті тих часів. Під детальними обрисами острова Корфú й берегової лінії континенту, внизу, стояла

невеличка примітка для мореплавців: «Обережно! Бакениⁱⁱⁱ, що позначають мілини, часто опиняються тут не на своїх місцях. Моряки, будьте уважні біля цих берегів!»

ⁱ Корфу́ (наголос на останньому складі) — найпівнічніший острів Іонічного архіпелагу. Місцеві греки називають його Керкіра (Κέρκυρα). Найвища точка — гора Пандократор («Вседержитель») заввишки 911 метрів.

ⁱⁱ Буфонада (від *итал.* buffonata — блазнювання) — перебільшено-комічна манера акторської гри, жартівлива вистава, дійство, побудоване на прийомах майданного театру.

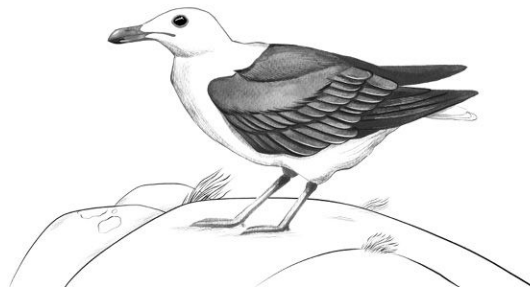
ⁱⁱⁱ Бакен (від *нідерл.* bakem) — плаваючий знак на якорі для позначення місць, небезпечних для навігації суден, зокрема, мілин.

Частина перша

Розд.іл 1

МІГРАЦІЯ

Пронизливий вітер задув липень, мов свічку, і над землею повисло свинцеве небо серпня. Сіялась холодна колюча мряка, раз у раз здіймаючись од вітру щільними сірими хвилями. Вздовж пляжів Борнмута^{iv} дерев'яні купальні невиразно блимали на зелено-сірому морю, а воно з гуркотом розбивалося об бетонні узбережні моли.

Мартини^б неспокійно кидалися над портом, ширяли над дахами будинків на пружних крилах, жалібно квилячи. Така погода зумисне створена для того, щоб терзати людей. Того дня наша родина виглядала не вельми привабливо, бо негода, як завжди, принесла з собою цілий набір звичних хвороб. Я підхопив катар^v, хрипко дихав відкритим ротом, а голову мені немов залило цементом.

Вмостившись на підлозі, я розбирав свою колекцію мушель⁷. Мій брат Леслі, хмурий і роздратований, скулився біля каміна, у нього було запалення середнього вуха зі слабкою, проте невпинною кровотоцею. У Марго, моєї сестри, з'явилися нові прищики на обличчі, і так уже вкритому червоними цятками. У мами почався сильний нежить разом із загостренням ревматизму. І тільки мій найстарший брат Ларрі не постраждав; але достатньо було й того, що він драгувався через наші хвороби.

Ларрі, звісно, все це й розпочав. Решта були просто безсилі думати про щось інше, крім власного нездужання; але ж Ларрі саме Провидіння обрало для того, щоб він мчав крізь життя маленькою

світлою петардою, запалював ідеями інших, а потім згортався у клубочок лагідним кошеним, відмовляючись відповідати за наслідки. День тягнувся поволі, а Ларрі злостився чимраз більше. Нарешті, сердито роззирнувшись по кімнаті, він чомусь вирішив, що це мама в усьому винна, і став нападати на неї.

— Ну навіщо ми терпимо цей триклятий клімат? — спитав він зненацька, вказуючи на залите дощем вікно.

— Ви лише гляньте! І, якщо вже так, гляньте на нас... Марго роздулась, мов тарілка з рум'яною кашею... Леслі швендяє довкола, запхавши в кожне вухо по чотирнадцять сажнів вати... Джеррі хрипить, неначе в нього зроду розщеплене піднебіння... А подивіться на себе! Ви день по дню хирієте і в'янете!

Мама відірвалась від грубезного тому «Кулінарних рецептів із Раджпутани^{vi}» і обурено вигукнула:

— Зовсім ні!

— Не суперечте, — напосідав Ларрі. — Ви себе вкрай занедбали... а діти ваші схожі на серію ілюстрацій з медичної енциклопедії.

На це мама не змогла підшукати вбивчої відповіді, а тому лише пильно зиркнула на сина і знову поринула в читання.

— Сонячні промені! Ось що нам потрібне, — правив своєї Ларрі. — Ти згоден, Лес?.. Леслі... Лес!

Леслі витяг з одного вуха чималий жмут вати.

— Що ти кажеш? — спитав він.

— Ну от! — Ларрі тріумфуюче обернувся до мами. — Спілкування з ним перетворюється на обтяжливу процедуру. Ну куди це годиться? Один брат не чує, що йому кажуть, другого ви самі не можете зрозуміти. Ні, час уже вжити заходів. Хіба я можу створювати свою безсмертну прозу в гнітючій атмосфері, де пахне евкалиптовою⁸ настоянкою?

— Звичайно, синку, — неухважно відповіла мама.

— Всім нам бракує сонця, — не відступав Ларрі. — Сонце... край, де ми могли б жити привільно.

— Авжеж, любий, це було б чудово, — майже не слухала його мама.

— Вранці я отримав листа від Джорджа... Він пише, що Корфú — дивовижний острів. Може, спакуємося та й гайнемо в Грецію?

— Гаразд, синку, як хочеш, — необачно зронила мама. Хоча з Ларрі

вона звичайно була насторожі, намагаючись не сказати зайвого.

— Коли? — здивувався Ларрі з її поступливості.

Мама зрозуміла свій тактичний прорахунок і неквапливо опустила «Кулінарні рецепти із Раджпутани».

— Думаю, синку, краще тобі спершу поїхати самому і все владнати. А згодом ти напишеш мені, і, якщо там добре, ми всі до тебе приїдемо, — розмірковувала вона.

Ларрі кинув на неї нищівний погляд.

— Те ж саме ви торочили, коли я запропонував їхати до Іспанії, — нагадав він. — Два нескінченні місяці я просидів у Севільї, чекаючи на вас, а ви лише писали мені довгі листи про питну воду й санітарні умови, так ніби я був муніципальним радником чи мером. Ні, якщо вирушати в Грецію, то тільки всім разом.

— Ти перебільшуєш, Ларрі, — несміливо заперечила мати. — Крім того, я не можу отак взяти й поїхати. Треба щось вирішити з оцим будинком.

— З будинком? Бійтеся Бога, що тут вирішувати? Продайте його, та й по всьому.

— Це неможливо, синку! — мама була явно шокована.

— Чому?

— Я ж його щойно купила!

— От і продайте, поки він не обліз.

— Не кажи дурниць, любий, — твердо заявила мама. — Це абсолютно виключено. Це було би просто божевіллям.

І от ми продали будинок і майнули на південь від хмарного англійського літа, неначе зграя перелітних ластівок⁹.

Подорожувалося нам легко, бо ми взяли з собою лише найнеобхідніше. Коли на митниці перевіряли наш багаж, вміст валіз наочно продемонстрував характер та інтереси кожного з нас. Приміром, багаж Марго складався з маси прозорих шовкових убрань, трьох брошур для охочих схуднути і батареї пляшечок з різними лосьйонами проти прищів. У валізі Леслі лежало: два пуловери, пара штанів (в них було загорнуто два револьвери), пневматичний пістолет, книжка під назвою «Будь сам собі зброярем» і велика сулія з мастилом, що протікала. Ларрі віз за собою дві скрині книг і саквояж з одягом. Мамин багаж був розумно розподілений між речами особистого

вжитку і численними довідниками з кулінарії та садівництва. Я взяв тільки те, що було необхідне, аби не втомитися під час довгої мандрівки: чотири книги з природознавства, сачок для метеликів, цуцика і слоїк від джему, повний гусениць¹⁰, які щомиті могли перетворитися на лялечок¹¹.

Отже, згідно з нашими стандартами, цілковито споряджені, ми покинули глейові береги Англії. Франція, вмита дощами й сумна; Швейцарія, схожа на різдвяний торт; Італія, буйна, життєрадісна, пахуча, — проминули, мов швидкоплинні спогади. Крихітний кораблик, пульсуючи, мов живий, відійшов од чобітка Італії і опинився серед сутінкового моря. Доки ми спали в парких каютах, десь на місячній гладіні вод судно перерізало невидиму лінію поділу й увійшло в ясний дзеркальний світ Греції. Помалу відчуття цієї зміни проникло в нас; на світанку ми прокинулись і, схвильовані, вийшли на палубу. У променях світанкової зорі море здіймало свої гладенькі блакитні хвилі. В кільватері^{vii}, немов білий павичевий¹² хвіст, пінилися ніжні струмки, зблискуючи бульбашками. Небо було бліде, з жовтими плямами на східному обрії. Попереду лежала шоколадно-брунатна земля, оповита туманом, зі шляркою піни внизу. Це був Корфú.

Ми напружували зір, щоб розрізнити обриси гір, долини, шпилі, міжгір'я, пляжі, але бачили перед собою тільки силует острова. Нараз сонце піднялося над видноколом і небо стало емалево-синім, як око сойки¹³. Безмежна морська гладінь спалахнула на мить і прибрала густого лілового кольору із зеленими відблисками. Туман розвіявся швидко, хвилястими смужками, і нам відкрився острів: гори його немовби спали під зім'ятою брунатною ковдрою, в брижах зеленіли оливкові¹⁴ гаї. Вздовж узбережжя, мов біласті ікла, вигнулися пляжі в оточенні сліпучо-золотих, червоних, крейдяних скель. Ми обійшли північний мис, гладкий стрімчак іржавого кольору з вимитими в ньому печерами. Темні хвилі несли туди піну від нашого кільватера, а біля самих отворів спрагло, з шипінням, крутилися серед скель. За мисом гори відступили, їх змінила ледь похила рівнина зі сріблитою зеленню олив; де-де здіймався до неба чорний кипарис¹⁵. У мілких затоках вода лазурово ясніла, а з берега навіть крізь гуркіт моторів до нас долітав голосний, тріумфуючий дзвін цикад¹⁶.

^{iv} Борнмут (*англ.* Bournemouth) — місто-курорт на березі Ла-Манша у графстві Дорсет (Великобританія). Родина Дарреллів мешкала у місті в 1931–1935 рр. перед переїздом на Корфу і знову повернулася туди у роки війни. Саме у Борнмуті в 1955 р. було написано цю повість.

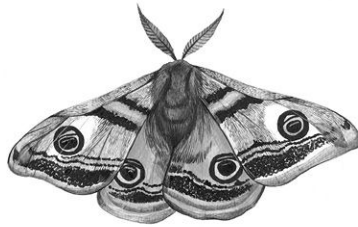
^v Катар — назва катарального запалення слизової оболонки верхніх дихальних шляхів з рясним виділенням мокроти.

^{vi} Раджпутана — історична область на Півночі Індії (частина сучасного Раджастану) та сусіднього Пакистану. Родина Дарреллів деякий час проживала в Індії, але повернулася до Борнмута після смерті голови сім'ї Лоуренса Семюеля Даррелла, який працював головним інженером при спорудженні Дарджилінзької Гімалайської залізниці.

^{vii} Кільватер — струмінь води по лінії кіля позаду судна, що рухається.

Розділ 2

НЕСПОДІВАНИЙ ОСТРІВ

Ми проштовхались крізь гамір і метушню митниці й опинилися на осяяному сліпучим сонцем надбережжі. Довкола містечко по крутосхилах здіймалося вгору — безладно розкидані яруси барвистих хаток із зеленими віконницями, ніби розгорнуті крильця тисячі метеликів. Позаду неймовірною блакиттю сяяла затока, гладка, мов таріль. Ларрі прошкував швидко, гордовито відкинувши голову і з виразом такої королівської пихи на обличчі, що його малий зріст не впадав в око. Він пантрував за носіями, що тягли скрині з книжками. За ним войовниче крокував міцно збитий коротун Леслі, а в кінці процесії у хвилях мусліну й парфумів пливла Марго. Маму, схожу на тендітного, обуреного повсталого місіонера, нетерплячий Роджер силоміць потяг до найближчого ліхтарного стовпа. Вона стояла, дивлячись у простір, поки він давав розрядку своїм накопіним почуттям після тривалого сидіння під замком. Ларрі найняв дві напрочуд ветхі тарадайки, в одній розмістив багаж, а в другу заліз сам. І сердито роззирнувся навколо.

— Ну? — прорік він. — Чого ми чекаємо?

— Ми чекаємо маму, — пояснив Леслі. — Роджер знайшов ліхтар.

— О Боже! — вигукнув Ларрі і, випроставшись, проревів: — Не баріться, мамо! Хутчій! Пес може потерпіти.

— Іду, синку, — слухняно відгукнулась мама, не рушивши з місця, бо Роджер ще не збирався полишати стовп.

— Цей клятий пес заважав нам цілу дорогу, — буркнув Ларрі.

— Май терпіння, — обурилася Марго. — Собака не винен... Ти вже забув, як ми цілісіньку годину чекали тебе в Неаполі?

— У мене був розлад шлунку, — холодно зронив Ларрі.

— І в нього, може, теж розлад, — переможно заявила Марго. — Хоч шило, хоч шайка.

— Не шайка, а швайка, ти хотіла сказати.

— Хоч би що я хотіла, це одне й те саме.

У цю мить надійшла мама, злегка скуйовджена, і ми перевели нашу увагу на Роджера, якого треба було посадити в кеб. Роджер досі ніколи не їздив у таких чортопхайках і тому глипав на візок підозріливо. Врешті-решт довелося заштовхнути його силоміць, а потім під несамовитий гавкіт вмощуватися самим. Кінь з переляку рвонув уперед, а ми всі звалились у купу, придушивши Роджера, що лементував, аж захлинався.

— Нічогенький початок, — ущипливо зауважив Ларрі. — Я думав, що ми в'їдемо зі шляхетним, величним виглядом, а ми... ми вступаємо у місто, наче трупа середньовічних акробатів.

— Не переймайся, синку, — заспокоювала його мати, поправляючи капелюшок. — Скоро вже готель.

Коли візок з брязкотом гуркотів до центру, ми, наструнчившись на сидіннях з кінського волосу, силкувалися прибрати гордовитого вигляду, такого потрібного для Ларрі.

Роджер, затиснутий у міцних обіймах Леслі, перекинув голову через край візка і закотив очі, немов надійшла його остання хвилина. Ми проминули завулок, де на сонечку грілись чотири кудлаті безпородні пси¹⁷. Роджер напружився і голосно, надсадно загавкав. Одразу збадьорившись, пси з пронизливим дзявканням рвонули за візком. Наші гордовиті пози було безнадійно порушено, оскільки двоє тримали тепер ошалілого Роджера, а решта, перегнувшись назад, відчайдушно махали журналами й книжками, відганяючи зграю переслідувачів. Це ще більше роздражнило їх, з кожним новим провулком собак дедалі більшало, і, коли ми котили головною вулицею міста, біля наших коліс крутилося двадцять чотири оскажених барбоси.

— Чому ви нічого не зробите? — підвищив голос Ларрі. — Це ж просто сцена з «Хатини дядька Тома»^{viii}.

— От і зроби що-небудь, замість базікати, — відрізав Леслі, все ще борюкаючись з Роджером. Ларрі миттю скочив на ноги, вихопив батіг із рук здивованого візника і стьобнув по собачій зграї. Одначе промахнувся і вперіщив по потилиці Леслі.

— Що в біса ти виробляєш? — ревнув Леслі, обертаючи до нього розпашіле від люті обличчя.

— Я ненавмисне, — безтурботно пояснив Ларрі. — Давно не практикувався... не тримав батога в руках.

— Ну так обережніше, хай тобі грець! — гарячкував Леслі.

— Годі, годі, синку, він же ненароком, — сказала мама.

Ларрі ще раз стьобнув батогом по зграї і збив з мами капелюшок.

— Від тебе клопоту більше, ніж від собак, — дорікнула Марго.

— Обережніше, синку, — мовила мама, хапаючись за капелюшок. — Ти можеш поранити кого-небудь. Краще б ти облишив батіг.

У цю мить візник спинився перед під'їздом з вивіскою: «Швейцарський пансіонат». Собаки, відчувши, що нарешті вони зможуть помірятися силою з оцим розманіженим чорним псом, який розкошує в екіпажі, щільно оточили нас зусібіч. Двері готелю прочинились, з'явився старезний консьєрж з бакенбардами і став незворушно споглядати веремію на вулиці. Перетягти Роджера з візка в готель було нелегкою справою. Нести на руках важкого собаку і весь час його стримувати — для цього знадобилися зусилля всієї родини. Ларрі забув про свою величну позу і розважався тепер досхочу. З батогом у руках, пританцьовуючи на тротуарі, він пробивався крізь собачий заслін. Леслі, Марго, мама і я тягли Роджера, який щосили пручався й гарчав. Врешті-решт ми ввалились до вестибюля. З'явився господар готелю і витріщився на нас з острахом і цікавістю. Мама, у збитому набік капелюшку, міцно стискаючи в руці мою банку з гусеницями, чарівно усміхнулась йому, немовби наш приїзд був найбуденнішою подією у світі.

— Наше прізвище Даррелл. Сподіваюсь, для нас зарезерововано кімнати?

— Так, мадам, — відповів господар, бокуючи від Роджера.

— На другому поверсі... чотири покої з балконом.

— Чудово! — засяяла мама. — Тоді ми відразу підемо нагору і трохи відпочинемо з дороги.

І з величною гідністю вона повела свою сім'ю вгору сходами. Незабаром ми спустились униз і поснідали в просторій незатишній кімнаті, захаращеній порошними пальмами¹⁸ в шапליках та кривобокими скульптурами. Обслуговував нас консьєрж із бакенбардами, який, переодягнувшись у фрак і целулоїдну^{ix} рипучу маніжку, зробився тепер метрдотелем.

Частування, проте, було тривним і смачним, ми добре підкріпились. Коли подали каву, Ларрі, вдоволено зітхнувши, відкинувся на стільці.

— Пристойна їжа, — розщедрився він на похвалу. — Якої ви думки про це місце, мамо?

— Годують тут непогано, синку, — ухильно відповіла мама.

— А вони привітні хлопці, — вів далі Ларрі. — Сам господар пересунув моє ліжко ближче до вікна.

— Він був не надто привітний, коли я попросив у нього паперу, — сказав Леслі.

— Паперу? — перепитала мама. — Нащо тобі папір?

— Для туалету... там його не було, — пояснив Леслі.

— Ш-ш-ш! Не за столом, — прошепотіла мама.

— Ти, мабуть, погано дивився, — ясно й чітко промовила Марго. — Там його повен ящикок.

— Марго, серденько! — вжахнулась мама.

— В чім річ? Ви не помітили ящикка?

Ларрі хихикнув.

— Через деяке чудернацтво міської каналізації, — люб'язно пояснив він, — цей ящикок призначено... е...для відходів...

Марго зашарілась.

— Ти маєш на увазі... що це було... Боже мій! Я ж могла чимось заразитися!

Сестра розплакалась і вибігла з їдальні.

— Антисанітарія, — суворо сказала мама. — Це справді бридко. Помілились ви чи ні, в кожному разі тут можна підхопити черевний тиф.

— Ніхто не помилявся б, якби тут був порядок, — зауважив Леслі.

— Так, синку, тільки не варто зараз про це сперечатись. Треба чимхутчіш знайти житло, доки ми не похворіли.

Маму непокоїло ще й те, що «Швейцарський пансіонат» було

розташовано поблизу цвинтаря. Ми сиділи на балкончику, а внизу, під нами, безперервно одна за одною, тяглися жалобні процесії. Очевидно, мешканці Корфú до похоронів ставилися з особливою повагою, і кожна нова процесія прагнула затьмарити розкішню попередню. Візки було прикрашено цілими ярдами багряного та чорного крепу^х, а на конях було стільки попон і плюмажу, що вони ледве рухались.

Я ніколи не бачив видовища яскравішого й барвистішого. Отак і годиться помирати, вирішив я, щоби були коні в попонах, гори квітів, юрба пристойно засмучених родичів. Перегнувшись через поруччя, я захоплено спостерігав, як пропливають вниз домовини. Після кожної процесії, коли помалу згасали стогони й даленів цокіт копит, мамина тривога зростала.

— Нема сумніву, це епідемія, — вигукнула вона нарешті, нервово озираючи вулицю.

— Дурниці, мамо, заспокойтесь, — безтурботно зронив Ларрі.

— Але ж, синку, їх так багато... Це протиприродно.

— Нічого протиприродного в смерті немає, люди весь час помирають.

— Так, але вони не мруть як мухи, коли все гаразд.

— Може, вони їх призбирують, а тоді вже ховають всіх гамузом, — безсердечно припустив Леслі.

— Не плети казна-що, — сказала мама. — Я знаю, це все через каналізацію. Хіба можна бути здоровим, маючи такі вигоди?

— Боже мій! — глухо вимовила Марго. — Значить, я заразилась.

— Ні, ні, доню, найпевніше, це щось незаразне, — туманно висловила мама.

— Не доберу, про яку епідемію йдеться, коли це щось незаразне, — логічно заперечив Леслі.

— Так чи інак, — підсумувала мама, не даючи втягнути себе в медичну суперечку, — слід усе з'ясувати. Ларрі, ти не міг би зателефонувати у відділ охорони здоров'я?

— Навряд чи тут взагалі існує охорона здоров'я.

— Тоді нам лишається єдиний вихід, — рішуче заявила мама. — Треба негайно переїжджати кудись за місто.

Уранці наступного дня ми вирушили на пошуки житла в супроводі містера Білера, службовця з готелю. Це був огрядний чоловічок із

запобігливим поглядом і спітнілими щоками. Спершу він тримався бадьоро, оскільки не знав, що на нього чекає. Та й хто міг би собі це уявити без попереднього досвіду? В хмарах куряви ми гасали по всьому острову, і містер Білер показував нам будинки, один кращий від іншого. Але мама категорично забракувала їх всі. Нарешті ми оглянули десятий, останній у списку Білера дім, і мама ще раз заперечливо хитнула головою. До краю виснажений посередник усівся на сходах і витер обличчя носовичком.

— Мадам Даррелл, — ледве спромігся він на слово, — я показав усе, що міг, але вам нічого не підходить. Що ж вам потрібно, мадам? Чим погані ці будинки?

Мама здивовано глянула на нього.

— Невже ви не помітили? — спитала вона. — В жодному з них немає ванни.

Містер Білер вибалушив очі.

— Не розумію, мадам, — простогнав він, — навіщо вам ванна?.. Хіба тут немає моря?

У цілковитому мовчанні ми повернулись до готелю. Наступного ранку мама запропонувала взяти таксі й поїхати на пошуки самим. Вона була певна, що десь на острові все ж таки причаївся будинок з ванною. Ми не поділяли маминого оптимізму, ремствували й нарікали, поки вона вела нас, мов непокірну отару, до зупинки таксі на центральному майдані. Таксисти, завваживши нашу простодушність, налетіли на нас, ніби яструби, силкуючись перекричати один одного; їхні крики чимраз гучнішали, очі горіли, вони скреготіли зубами, тягнули нас врізнобіч і, здавалося, от-от розірвуть на шматки. Насправді ж це була звичайнісінька суперечка — просто ми ще не звикли до грецького темпераменту і думали, що наше життя в небезпеці.

— Ларрі, що робити? — зойкнула мама, насилу вириваючись з обіймів опасистого водія.

— Скажіть їм, що ми поскаржимося британському консулові! — перекикуючи лемент водіїв, порадив Ларрі.

— Не кажи дурниць, синку, — задихалася мама. — Розтлумач їм, що ми нічого не розуміємо.

Марго, скупно всміхаючись, додала свою лепту до сварки.

— Ми англійці! — заверещала вона. — Не знаємо грецької!

— Якщо цей тип іще раз штовхне мене, я заціджу йому в око, — пригрозив Леслі, червоний від обурення.

— Ну-ну, синку, — втихомирювала його мама, відбиваючись од шофера, який енергійно тягнув її до своєї машини. — Думаю, вони не хочуть нас образити.

Нараз, перекриваючи клекіт голосів, пролунав глибокий, сильний, розгонистий бас:

— Гей! — І ламаною англійською мовою запитав:— Чому ви не берете з собою тлумача?

Обернувшись, ми побачили біля узбіччя старенький «додж», а за кермом — невисокого гладуна з м'ясистими руками й широким обвітреним обличчям; на голові — хвацько заломлений кашкет. Він одчинив дверцята, викотився на тротуар і почимчикував прямо до нас. Спинився і, грізно насупившись, уп'явся в гурт принишклих водіїв.

— Вони чіплялись до вас? — звернувся він до мами.

— Ні, ні, — збрехала мама. — Просто ми не могли порозумітись.

— Вам потрібен хтось, хто вмів би балакати вашою мовою, — повторив незнайомець. — А то ці лайдаки... пробачте на слові... обшахрюють рідну матір. Стривайте, ось я їм всиплю!

І він по-грецькому так висповідав водіїв, що ображені таксисти, жестикулюючи, слухняно посунули до своїх машин. А цей дивак послав їм навздогін останній нищівний залп грецьких проклять і знову обернувся до нас.

— Куди вам їхати? — запитав він майже люто.

— Чи не допомогли б ви нам підшукати житло? — промовив Ларрі.

— Залюбки. Я повезу вас куди завгодно, лишень скажіть.

— Ми шукаємо дім з ванною, — твердо заявила мама. — Ви знаєте такий?

Його засмагле обличчя кумедно скривилось, чорні брови насупилися в задумі.

— З ванною? — перепитав він. — Хочете з ванною?

— В жодному з тих, що ми оглянули, ванни не було.

— О, я знаю дім з ванною, — сказав чоловік. — Тільки хтозна, чи не замалий він для вас.

— Будь ласка, повезіть нас туди, — попросила мама.

— Охоче. Сідайте в машину.

Усі влізли у місткий автомобіль, а наш водій сів за кермо і зі страхітливим гуркотом увімкнув мотор. Ми мчали звивистими вуличками передмістя, оглушно сигналячи, спритно маневруючи між бричок, нав'ючених віслюків¹⁹, табунців селянок та численних собак.

Дорогою шофер завів з нами розмову. Після кожної фрази він обертав свою масивну голову, очікуючи нашої відповіді, і тоді машина починала стрибати сюди-туди, мов п'яна ластівка.

— Ви англійці? Так я і знав... Англійцям завше потрібна ванна... У мене вдома є ванна... Моє ім'я Спіро, Спіро Хакіаопулос... Всі тут звуть мене Спіро-американець, бо я жив в Америці... Еге ж, вісім літ в Чикаго... Там я і вивчив так добре англійську... Їздив туди на заробітки... А по восьми роках сказав собі: «Спіро, годі з тебе!..» — і вернув до Греції... Привіз оцю машину... Найкращу на острові... Всі англійські туристи знають мене, всякчас кличуть мене, коли прибувають сюди... Певні, що їх не обдурять... Англійці — чудовий народ... Йй-бо, якби я не був греком, то хтів би бути англійцем.

Ми мчали дорогою, білою від шовковистого пилу, що здіймався за нами густою хмарою; обабіч тягнулися зарості опунції²⁰, ніби паркан із зелених тарілок, поцяткованих кульками ясно-червоних плодів. Промайнули виноградники з кучерявою зеленню на тонких лозах, гаї з силою дуплявих олив, що здивовано зорили на нас із присмерку власної тіні; величезні, смугасті, мов зебри²¹, хащі очерету²². Нарешті ми з гуркотом вибрались на вершину горба. Спіро загальмував, і машина стала, огорнута хмарами куряви.

— Ну от, прошу, — вказав Спіро коротким товстим пальцем, — от вам будинок із ванною.

Всю дорогу мама сиділа з міцно заплющеними очима, тепер вона обережно відкрила їх і роззирнулась довкола. Пологий схил спускався просто до блискучої гладіні моря. Пагорб і долини потопали в ніжній зелені олив, від найменшого подиху вітерця листя сріблилося, мов риб'яча луска. Посеред схилу, облямований високими струнками кипарисами, притулився будиночок сунично-рожевого кольору, наче якийсь екзотичний фрукт у смарагдовій чаші. Кипариси злегка розгойдувались під бризом, немовби фарбуючи небо на честь нашого приїзду в іще яскравішу лазур.

^{viii} «Хатина дядька Тома» (1852) — роман американської письменниці Гаррієт Бічер-Стоу, в якому засуджується рабовласницький стрій. Ларрі, вірогідно, має на увазі, що полювання на рабів-утікачів часто відбувалося із залученням собак.

^{ix} Целулоїд — різновид пластмаси на основі нітрату целюлози та камфори, випадково винайдений наприкінці 19 ст. братами Гаятт при спробі виготовити більярдні кулі.

^x Креп (від *латин.* *crispus* — «шорсткий, хвилястий») — тканина із зернистою структурою, головним чином, шовкова, що виробляється із дуже скручених ниток.

Розділ 3

СУНИЧНО-РОЖЕВИЙ БУДИНОК

Цей невеликий прямокутний будинок, оточений крихітним садком, усім своїм виглядом випромінював рішучість. Зелена фарба на віконницях вицвіла під сонцем, де-де потріскалась і взялася пухирцями. В садку, огороженому високими фуксіями²³, буяли квітники різноманітних форм, облямовані білою рінню. Стежки, встелені світлою жорствою, вузькими стрічками звивалися серед мініатюрних клумб, завбільшки з бриль, що обрисами нагадували зірки, півмісяці, трикутники, кола. Троянди²⁴ сипали додолю гладенькі шовковисті пелюстки-блюдця — вогнисто-червоні, сріблито-білі. Чорнобривці²⁵ маленькими сонечками поривались угору до сонця, неначе діти до матері. Долі стелилися оксамитові скромні братки²⁶, а з-під серцеподібних листочків зорили сумні фіалки²⁷. На розкішній бугенвілії²⁸ над балкончиком висіли, ніби до карнавалу, рубінові ліхтарики. Квіти фуксії тремтливо застигли на кущах, немов тисячі граційних балеринок.

Тепле повітря, напоєне пахощами прив'ялих квітів, бриніло мелодійним шелестом, сюрчанням комах. З першого погляду ми прикипіли серцем до цього будинку; він стояв і ніби чекав на наш приїзд. Ми відчули себе як удома.

Увірвавшись отак несподівано в наше життя, Спіро перебрав на себе всі наші клопоти. За його словами, ліпше він сам усе влаштує, бо людина він тут відома і не допустить, щоб нас обхитрували.

— Не турбуйтеся ні про що, місіс Даррелл, — буркотів він, — довіртеся мені.

І Спіро почав возити нас по крамницях. Іноді, бурхливо просперечавшись цілу годину, він домагався зниження ціни котроїсь речі на дві драхми^{xi}, що дорівнювало приблизно одному пенні^{xii}.

Справа не в грошах, доводив він, а в принципі! Крім того, Спіро, як справжній грек, дуже любив поторгуватись. Дізнавшись, що наші фінанси ще не прибули з Англії, Спіро позичив нам певну суму і суворо напосівся на менеджера банку за його недбальство. Бідолашний менеджер був тут зовсім ні при чому, але Спіро це не бентежило. Наш новий друг сплатив рахунок за готель, роздобув ридван^{xiii} для перевезення речей і сам відвіз нас до сунічного будинку разом із купою харчів, які він придбав для нас.

Невдовзі ми переконалися, що Спіро справді знав кожного остров'янина, і всі знали його. Де би не спинилась його машина, завжди кілька голосів гукали Спіро, запрошуючи на каву до столиків під деревами. Полісмени, селяни, священники, рибалки, бакалійники, власники кав'ярень вітали його, мов рідного брата. «А, Спіро!» — приязно всміхалися вони, наче до неслухняної, але улюбленої дитини. Його поважали за чесність, справедливість, а над усе — за типово грецьке презирство і зневагу до чинуш та бюрократів.

По приїзді на митниці у нас було конфісковано дві валізи з білизною та іншими речами під сміховинним приводом, нібито це крам на продаж. Тепер, коли ми замешкали в сунічному будинку і нам знадобилась постільна білизна, мама розповіла Спіро про ті конфісковані валізи.

— Лиха година! — ревнув він, наливаючись кров'ю од гніву. — Чому ж ви мені раніше не сказали, місіс Даррелл? На митниці самі пройди. Завтра ми туди поїдемо, і я їм голови повідкручую! Я всіх там знаю, і вони мене знають, недоноски!

Наступного ранку він повіз маму на митницю. Ми всі гуртом приєднались до них, щоб не пропустити веселої комедії. Спіро ввірвався до контори, мов розлючений ведмідь.

— Де речі цих людей? — накинувся він на пухкенького митника.

— Ви маєте на увазі крам на продаж? — перепитав той, старанно добираючи англійські слова.

— Ти знаєш, що я маю на увазі!

— Вони тут, — обережно сказав чиновник.

— Ми приїхали по них, — процідив Спіро. — Давай їх сюди!

І він величаво пішов надвір покликати когось на допомогу, а коли повернувся, митник саме відкривав одну з валіз. Спіро розлючено кинувся до нього і кришкою валізи бабахнув невдаху-митника просто по пальцях.

— Нащо відкриваєш, сучий ти сину? — шаленів він.

Митник, махаючи від болю рукою, ображено заперечив, що, мовляв, це його обов'язок — перевіряти багаж.

— Обов'язок? — уципливо запитав Спіро. — Який збіса обов'язок? Нападати на беззахисних іноземців? Вважати їх за контрабандистів? Це ти називаєш обов'язком, га?

Він на мить замовк, віддихався, схопив обидві валізи й посунув до дверей. А на прощання видав ще один залп.

— Я тебе знаю, Крістакі, і ти мені тут не розп'яткуй про обов'язки. Я не забув, як тебе оштрафували на дванадцять тисяч драхм за те, що ти глушив рибу динамітом, і не бажаю, щоб кожен кримінальник базікав мені про обов'язки!

Ми поверталися з митниці тріумфально, забравши свої речі без перевірки, всі цілісінькі.

— Ці покидьки думають, що вони тут господарі, — коментував Спіро, очевидно, не здогадуючись, що й сам поводитьсь, мов хазяїн острова.

Отак Спіро і лишився з нами. За кілька годин він перетворився з шофера таксі на нашого захисника, а за тиждень став нашим гідом, філософом і другом. Невдовзі ми вже сприймали його як члена сім'ї, він брав участь майже в усіх подіях, вибудовував разом із нами різноманітні плани. Він завжди був поряд, гучноголосий і насуплений, влаштовував наші справи, уважно опікувався нами і повідомляв маму про все, що, на його думку, вона повинна була знати. Дебелий, незграбний ангел з брунатним обличчям, він піклувався про нас так ніжно, ніби ми були безпорадними немовлятами. Маму він щиро обожнював і скрізь на весь голос співав їй дифірамби, від чого вона страшенно ніяковіла.

— Думайте над своїми вчинками, — повчав нас Спіро. — Маму не

можна засмучувати.

— Але чому? — вміло придурювався Ларрі. — Вона ніколи про нас не піклується... то навіщо ж нам її шанувати?

— Побійтесь Бога, містере Ларрі, не треба так жартувати! — бідкався Спіро.

— Він має цілковиту рацію, — з усією серйозністю підтверджував Леслі. — Вона й справді не дуже хороша мати.

— Не смійте так говорити, не смійте! — ревів Спіро. — Мавши таку матір, я би щоранку навколішках цілував їй ноги.

І от ми замешкали в рожевому будинку. Кожен по-своєму пристосувався до нових життєвих обставин. Марго, наприклад, засмагала в оливкових гаях у мікроскопічному бікіні, збираючи навколо себе цілий гурт місцевих красенів, які виринали наче з-під землі щоразу, коли потрібно було відігнати бджолу²⁹ або пересунути шезлонг. Мама натякнула їй, що вважає ці сонячні ванни досить легковажними.

— Адже цей купальний костюм, доню, майже нічого не прикриває.

— Ах, мамо, не будьте старомодною, — нетерпляче сказала Марго. — Зрештою, ми помираємо лише один раз.

На цю несподівану, хоч і правдиву, сентенцію мама не знайшла відповіді.

Щоб занести всередину скрині Ларрі, троє міцних сільських парубків пів години гріли чуби, а сам Ларрі тим часом метушився коло них, даючи вказівки. Одна скриня була така здоровенна, що її довелося втягати через вікно. Коли нарешті скрині опинилися в кімнаті, Ларрі провів щасливий час, розпаковуючи їх. Забарикадувавшись стосами книг, він цілий день просидів за друкарською машинкою і виходив, мрійливо всміхаючись, тільки попоїсти. Наступного ранку настрої у нього вкрай зіпсувався, оскільки якийсь селянин припнув свого віслюка біля огорожі нашого садка. Раз у раз віслюк стріпував головою і протягло, надсадно ревів.

— Я вас питаю! — обурювався Ларрі. — Хіба це не смішно? Прийдешні покоління будуть позбавлені моєї книги тільки через те, що якийсь йолоп прив'язав цю нікчемну в'ючну тварину під моїм вікном!

— Так, синку, — озвалася мама. — Чому ж ти не проженеш його, якщо він тобі заважає?

— Дорога матусю, мені ніколи ганяти віслюків по оливкових галях. Я жбурнув у нього брошурую з історії християнства. Що, по-вашому, я іще міг зробити?

— Бідолашне створіння прив'язане, — сказала Марго. — Воно не може саме відв'язатися.

— Мусить бути закон, що забороняв би лишати цих жалюгідних тварин біля людських осель. Нехай хто-небудь з вас забере його звідси.

— А навіщо? — спитав Леслі. — Він нам не заважає.

— Біда з такою сімейкою, — гірко зауважив Ларрі. — Ніякого розуміння, ніякого співчуття.

— Ти теж не надто співчуваєш ближнім, — зронила Марго.

— А все ваша провина, мамо, — суворо заявив Ларрі. — Не слід було виховувати нас егоїстами.

— Отакої! — вигукнула мама. — Нічого подібного!

— Авжеж, ми не стали б такими егоїстами без вашого сприяння, — безжалісно провадив Ларрі.

Врешті-решт ми з мамою відв'язали віслюка й відвели його у долину. Тим часом Леслі повитягав свої револьвери і заходився стріляти з вікна спальні по старій бляшанці, налякавши нас усіх. Переживши вранці й без того сильне потрясіння, Ларрі заявив, що навряд чи зможе працювати, коли будинок двигтітиме, як від землетрусу, кожні п'ять хвилин. Ображений Леслі сказав, що йому треба тренуватися. Ларрі відповів, що ця стрілянина схожа не на тренування, а на заколот сипаїв^{xiv} у Індії.

Мама, нерви якої також страждали від пострілів, запропонувала тренуватися з незарядженим револьвером. Леслі добрих пів години розтлумачував їй, чому це неможливо. Зрештою, він неохоче відніс свою бляшанку подалі від будинку; постріли тепер звучали приглушено, та все одно не давали нам спокою. Мама, зірко пильнуючи за нами всіма, знаходила час і для власних справ. Увесь дім наповнився духмяним ароматом зілля, різко запахло часником і цибулею, на кухні кипіли численні горщики й каструльки. Мама снувала між ними з тихим бурмотінням, окуляри її зсовувались набік. На столі височіла купа кулінарних книг, куди вона зазірала час від часу. Мама також залюбки поралася в садку, щось підрізала, обривала, натхненно сіяла й саджала.

Мене садок теж цікавив, разом із Роджером ми відкрили там безліч дивовижних речей. Роджер, наприклад, дізнався, що не варто нюхати шершнів³⁰, що сільські собаки тікають валуючи, щойно глянеш на них крізь паркан, і що курчата, які з шаленим кудкудаканням зриваються з кущів фуксії, — то недозволена, хоч і бажана здобич. Цей іграшковий садок був для мене магічною країною, де в гущавині квітів роїлися небачені досі створіння. В кожній троянді серед тужавих шовковистих пелюсток жили крихітні павучки-мізум'єни³¹, схожі на крабів; їхні прозорі тільця мали відповідний колір квітів: рожевий, винно-червоний, жовтавий. По стеблинах троянд, укритих зеленими попелицями³², ніби барвисті іграшки, повзали сонечка³³ — блідо-червоні з чорними цятками, яблунево-червоні з брунатними крапочками, жовтогарячі з сіруватими плямами. Кругленькі, симпатичні, вони повзали по стеблинах і поїдали анемічних попелиць. Бджоли-теслярі³⁴, схожі на пухнастих блакитних ведмедиків, перелітали з квітки на квітку і діловито, заклопотано гули. Чепурні глянсуваті бджоли-язикани³⁵ кружляли над стежинами, іноді застигаючи в повітрі на тремтливих крильцях, щоби своїми довгими гнучкими хоботками дістати нектар³⁶. На світлій ріні доріжок снували великі чорні мурахи³⁷, збираючись купками навколо якоїсь дивовижі: здохлої гусениці, трояндової пелюстки або сухого віничка трави, набитого насінням. У гармонії з цим живим світом природи з сусідніх оливкових гаїв долинав нескінченний переливчастий спів цикад. Здавалося, це дзвенить саме полудневе жагуче марево.

Спочатку я просто очманів від цього буяння життя перед нашим порогом і, приголомшений, блукав по саду, патрулюючи ту чи іншу комаху, милуючись чудовими метеликами. З часом, коли я трохи звик до жвавої метушні комах серед квітів, мої спостереження стали більш цілеспрямовані. Навпочіпки або лежачи ниць, я міг кілька годин поспіль спостерігати живий світ навколо мене, а Роджер тим часом сумирно сидів неподалік. Отак мені вдалося відкрити силу-силенну захопливих речей.

Я дізнався, що маленькі павучки-краби можуть змінювати забарвлення незгірш од хамелеонів³⁸. Візьміть павучка з винно-червоної троянди, де він сидів, як коралова намистинка, і перенесіть в прохолодну глибину білої троянди. Якщо павучок там лишиться

(а здебільшого так і буває), ви побачите, як він поволі знебарвлюється, наче сили його тануть, і за два дні він вже біліє поміж світлих пелюсток, немов перлина.

У сухому листі під кущами фуксій я бачив зовсім інших павуків — маленьких злих мисливців, хитрих і жорстоких, як тигри³⁹. Вони походжали по своїй листяній території, блискаючи очима на сонці, часом зупинялись, підтягалися на волохатих кінцівках, щоб розирнути довкола. Помітивши муху⁴⁰, що грілася на сонечку, павук залякав, потім мляво починав рухатися вперед, безгучно, ближче, ближче, по дорозі прикріплюючи до поверхні листя рятівну шовкову нитку. Відтак, опинившись зовсім поруч, мисливець вичікував, злегка ворухив лапками, кидався просто на сонну муху і міцно стискав її у волохатих обіймах. Жодного разу я не бачив, щоб павук-мисливець проґавив свою жертву, якщо він заздалегідь обирав правильну позицію.

Всі ці відкриття захоплювали мене до такої міри, що я негайно мусив поділитися з кимось своїм захватом. Отож, стрімголов примчавши додому, я вражав рідню новиною, що рідкісні колючі чорні гусениці на трояндах — то ніякі не гусениці, а малята-сонечка, або яким незвичним способом комахи-золотоочки⁴¹ відкладають яєчка. Це останнє диво мені пощастило уздріти на власні очі. Я помітив золотоочку на трояндовім куці й дивився, як вона повзає, і милувався її гарними тендітними крильцями, немов із зеленого скла, та прозорими золотистими очима. Аж ось вона спинилась посеред листка, опустивши черевце, посиділа так якусь хвилю, тоді підняла хвіст, і, на мій подив, звідти потяглася тонка ниточка, схожа на світлу волосину. На самому її кінчику з'явилося яєчко. Трохи перепочивши, золотоочка повторила це дійство, і невдовзі вся поверхня трояндового листка ніби вкрилася густим мохом. Скінчивши кладку яєць, комаха злегка поворухнула антенами й пурхнула геть у зеленому серпанку своїх крилець.

Але, мабуть, найзахопливішим відкриттям, яке я зробив у цій барвистій Ліліпутії, було гніздо щипавки⁴². Я давно вже прагнув його відшукати, проте марно. Тож, несподівано натрапивши на нього, я шалено зрадів, наче отримав незвичайний подарунок. Гніздо причаїлося під шматком кори (я ненароком зрушив його) — маленька

заглибина в землі, вирита, певне, самою комахою. Щипавка сиділа посередині, мов квочка, прикриваючи собою декілька білих яєчок⁴³. Навіть сонячні промені не зігнали її, коли я підняв кору. Полічити всі яйця я не зміг, але їх було небагато. Можливо, вона ще не відклала решту. Обережно я поклав кору на місце.

Відтоді я почав ревно оберігати гніздо. Спорудив навкіл огорожу з камінців, а поруч на стовпчику причепив оголошення, написане червоним чорнилом, щоб застерегти моїх родичів. «ОБИРЕЖНО — ГНІЗДО ЩИПАВКИ — ПЕЛЬНУЙТЕ!» Варте уваги те, що два грамотно написаних слова стосувалися біології. Майже щогодини я прискіпливо оглядав щипавку. Частіше перевіряти її я не наважувався з огляду, що вона може покинути гніздо. Помалу купка яєць під нею росла, і щипавка, очевидно, звикла до мене. Мені навіть здалося, що вона почала впізнавати мене, і ми подружилися.

На превеликий жаль, мене спіткало гірке розчарування. Малята вивелися вночі. Я гадав, що після всіх моїх зусиль і постійного чатування самочка могла б побаритися трохи й дочекатись мене. Однак вони вже з'явилися на світ — чудовий виводок слабеньких комашинок, наче виточених зі слонової кістки. Вони спокійно роїлися під материнським тілом, повзали між її лапками, а найсміливіші навіть вилазили їй на клішні. Це було зворушливе видовище. На другий день дитсадок спорожнів: вся моя люба сімейка розбрелася навсібіч. Згодом я зустрів одного з малят; воно, звісно, виросло за цей час, зміцніло й потемнішало, а проте я одразу впізнав його. Воно спало, занурившись у трояндові пелюстки, і, коли я його розбуркав, здивовано підвело догори клішні. Може, то було вітання, дружній привіт, але, найпевніше, воно просто застерігало свого потенційного супротивника. Та я йому все пробачив. Адже воно було зовсім юне, коли ми бачились востаннє.

Незабаром я заприятелював із сільськими дівчатами, які вранці й увечері проїжджали повз нашу садибу. Ці жваві, яскраво вбрані пампушечки сиділи на незграбних, капловухих віслюках, і їхній сміх та балачки гучно відлунювались серед олив. Уранці дівчата, схожі на гарненьких кольорових папужок⁴⁴, приязно всміхалися мені й голосно вітались, а ввечері перехилилися через кущі фуксій, ризикуючи впасти зі своїх скакунів додола, і простягали мені різні подарунки:

бурштинове гроно винограду, тепле від сонця, чорні, як смола, достиглі плоди інжиру⁴⁵ з оранжевими тріщинками або ж велетенського кавуна⁴⁶ з рожевою льодистою серцевиною.

Спливали дні, і я поступово навчився розуміти їхню мову. Спершу з суцільного потоку слів виринали лише окремі звуки. Аж ось несподівано ці звуки набули певного значення, і поволі, затинаючись, я почав сам вимовляти їх, а трохи згодом уже складав незграбні речення з граматичними помилками. Наші сусідки були в захваті, немовби я говорив їм найвишуканіші компліменти. Перехилившись через огорожу, вони напружено слухали, як я силкуюсь вимовити вітання чи простеньку фразу. Коли мені це вдавалося, вони радісно всміхалися й плескали в долоні. Скоро я запам'ятав імена дівчат, дізнався, хто кому рідня, яка з них заміжня, а яка збирається одружуватись, та інші подробиці. Мені розповіли, де стоять їхні хатини в оливкових гаях, і, коли нам з Роджером траплялося проходити там, уся родина, галаслива й привітна, вибігала надвір стрічати нас; одразу ж виносили стільця, щоб я міг посидіти з ними в затінку й покуштувати винограду.

Острів непомітно, але владно причаровував нас, обсипав магічним пилком. Кожен день ніс у собі вічність, незворушний спокій; хотілося, щоб він ніколи не кінчався. Та потім ніч знову скидала свої темні шати, і новий день чекав на нас, блискучий, яскравий, мов дитяча перебивна картинка, з таким самим відтінком нереальності.

^{xi} Дра́хма — грошова одиниця Грецької Республіки у період від 1832 по 2002 рік.

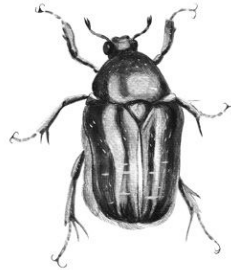
^{xii} П'є́нні — британська монета, найменший номінал валютної системи.

^{xiii} Ридва́н — велика карета для далеких подорожей, запряжена 6-12 кіньми.

^{xiv} Заколот сипа́їв — повстання індійських солдатів проти жорстокої колоніальної політики британців у 1857–1859 роках.

Розділ 4

ЧОЛОВІК ІЗ ЖУКАМИ-БРОНЗІВКАМИ⁴⁷

Вранці в мою спальню крізь віконниці пробивалося золоте сонячне сьйво. Ранкове повітря пахло димом від кухонної печі, дзвінко співали півні, долинав гавкіт собак, і бриніла уривчаста меланхолійна мелодія дзвіночків, якщо череду кіз⁴⁸ на той час виганяли на пасовисько. Снідали ми в садку, під невисокими помаранчевими⁴⁹ деревами. Небо о цій порі чисте і ясне, не жагучо-синє, як ополудні, а молочно-опалове. Квіти ще дрімають, троянди всі в краплинах роси, чорнобривці щільно закриті. За сніданком завжди було тихо й спокійно, бо зрання нікому не хотілося розбалакувати. І тільки тоді, коли кава, грінки та яйця збадьорювали нас, ми потроху оживали й розповідали одне одному, що кожен з нас планує робити сьогодні і чому саме те, а потім палко сперечалися щодо доцільності наших планів.

Я ніколи не брав участі в цих дебатах, бо знав напевне, що робитиму, і намагався чимскоріш покінчити з їжею.

— Ти неодмінно мусиш отак запихатися? — питав Ларрі знервовано.

— Їж повільніше, синку, — стиха казала мама. — Нема куди поспішати.

Нема куди? А коли Роджер нетерпляче очікує біля садової хвіртки, дивлячись на мене кмітливими карими очима? Нема куди? А коли серед олив перші сонні цикади вже настроюють свої скрипочки? Нема

куди? Коли острів, прохолодний, ясний, мов світанкова зоря, чекає на свого дослідника? Проте навряд чи можна було сподіватися, що мої родичі приймуть цю точку зору, отож я намагався жувати повільніше, аж поки їхню увагу відволікало щось інше; тоді я знову квапливо набивав повен рот.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ